

Podstawa programowa kształcenia ogólnego

z komentarzem

**Szkoła ponadpodstawowa:
4-letnie liceum
5-letnie technikum**

Plastyka

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

Podstawa programowa kształcenia ogólnego

z komentarzem

**Szkoła ponadpodstawowa:
4-letnie liceum
5-letnie technikum**

Plastyka

Spis treści

Preambuła podstawy programowej kształcenia ogólnego, III etap edukacyjny: 4-letnie liceum ogólnokształcące oraz 5-letnie technikum	7
Podstawa programowa przedmiotu plastyka	13
Zakres podstawowy	13
Cele kształcenia – wymagania ogólne	13
Treści nauczania – wymagania szczegółowe	13
Warunki i sposób realizacji	15
Komentarz do podstawy programowej liceum i technikum, <i>Beata Lewińska</i>	18

Preambuła podstawy programowej kształcenia ogólnego

III etap edukacyjny: 4-letnie liceum ogólnokształcące oraz 5-letnie technikum

Kształcenie ogólne w szkole ponadpodstawowej tworzy programowo spójną całość i stanowi fundament wykształcenia, umożliwiając zdobycie zróżnicowanych kwalifikacji zawodowych, a następnie ich doskonalenie lub modyfikowanie, otwierając proces uczenia się przez całe życie.

Celem kształcenia ogólnego w liceum ogólnokształcącym i technikum jest:

- 1) traktowanie uporządkowanej, systematycznej wiedzy jako podstawy kształtowania umiejętności;
- 2) doskonalenie umiejętności myślowo-językowych, takich jak: czytanie ze zrozumieniem, pisanie twórcze, formułowanie pytań i problemów, posługiwanie się kryteriami, uzasadnianie, wyjaśnianie, klasyfikowanie, wnioskowanie, definiowanie, posługiwanie się przykładami itp.;
- 3) rozwijanie osobistych zainteresowań ucznia i integrowanie wiedzy przedmiotowej z różnych dyscyplin;
- 4) zdobywanie umiejętności formułowania samodzielnych i przemyślanych sądów, uzasadniania własnych i cudzych sądów w procesie dialogu we wspólnocie dociekającej;
- 5) łączenie zdolności krytycznego i logicznego myślenia z umiejętnościami wyobrazeniowo-twórczymi;
- 6) rozwijanie wrażliwości społecznej, moralnej i estetycznej;
- 7) rozwijanie narzędzi myślowych umożliwiających uczniom obcowanie z kulturą i jej rozumienie;
- 8) rozwijanie u uczniów szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego w liceum ogólnokształcącym i technikum należą:

- 1) myślenie – rozumiane jako złożony proces umysłowy, polegający na tworzeniu nowych reprezentacji za pomocą transformacji dostępnych informacji, obejmującej interakcję wielu operacji umysłowych: wnioskowanie, abstrahowanie, rozumowanie, wyobrażanie sobie, sądzenie, rozwiązywanie problemów, twórczość. Dzięki temu, że uczniowie szkoły ponadpodstawowej uczą się równocześnie różnych przedmiotów, możliwe jest rozwijanie następujących typów myślenia: analitycznego, syntetycznego, logicznego, komputacyjnego, przyczynowo-skutkowego, kreatywnego, abstrakcyjnego; zachowanie ciągłości kształcenia ogólnego rozwija zarówno myślenie percepcyjne, jak i myślenie pojęciowe. Synteza obu typów myślenia stanowi podstawę wszechstronnego rozwoju ucznia;
- 2) czytanie – umiejętność łącząca zarówno rozumienie sensów, jak i znaczeń symbolicznych wypowiedzi; kluczowa umiejętność lingwistyczna i psychologiczna prowadząca do

- rozwoju osobowego, aktywnego uczestnictwa we wspólnocie, przekazywania doświadczeń między pokoleniami;
- 3) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie, to podstawowa umiejętność społeczna, której podstawą jest znajomość norm językowych oraz tworzenie podstaw porozumienia się w różnych sytuacjach komunikacyjnych;
 - 4) kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowanie;
 - 5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym dbałość o poszanowanie praw autorskich i bezpieczne poruszanie się w cyberprzestrzeni;
 - 6) umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rzetelnego korzystania ze źródeł;
 - 7) nabywanie nawyków systematycznego uczenia się, porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania;
 - 8) umiejętność współpracy w grupie i podejmowania działań indywidualnych.

Jednym z najważniejszych zadań liceum ogólnokształcącego i technikum jest rozwijanie kompetencji językowej i kompetencji komunikacyjnej stanowiących kluczowe narzędzie poznawcze we wszystkich dyscyplinach wiedzy. Istotne w tym zakresie jest łączenie teorii i praktyki językowej. Bogacenie słownictwa, w tym poznawanie terminologii właściwej dla każdego z przedmiotów, służy rozwojowi intelektualnemu ucznia, a wspomaganie i dbałość o ten rozwój należy do obowiązków każdego nauczyciela.

Ważnym zadaniem szkoły jest przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Nauczyciele wszystkich przedmiotów powinni stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz dokumentowania swojej pracy, z uwzględnieniem prawidłowej kompozycji tekstu i zasad jego organizacji, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Realizację powyższych celów powinna wspomagać dobrze wyposażona biblioteka szkolna, dysponująca aktualnymi zbiorami, zarówno w postaci księgozbioru, jak i w postaci zasobów multimedialnych. Nauczyciele wszystkich przedmiotów powinni odwoływać się do zasobów biblioteki szkolnej i współpracować z nauczycielami bibliotekarzami w celu wszechstronnego przygotowania uczniów do samokształcenia i świadomego wyszukiwania, selekcjonowania i wykorzystywania informacji.

Ponieważ środki społecznego przekazu odgrywają coraz większą rolę, zarówno w życiu społecznym, jak i indywidualnym, każdy nauczyciel powinien poświęcić dużo uwagi edukacji medialnej, czyli wychowaniu uczniów do właściwego odbioru i wykorzystania mediów.

Ważnym celem działalności szkoły jest skuteczne nauczanie języków obcych. Bardzo ważne jest dostosowanie zajęć do poziomu przygotowania ucznia, które uzyskał na wcześniejszych etapach edukacyjnych.

Ważnym zadaniem szkoły jest także edukacja zdrowotna, której celem jest rozwijanie u uczniów postawy dbałości o zdrowie własne i innych ludzi oraz umiejętności tworzenia środowiska sprzyjającego zdrowiu.

W procesie kształcenia ogólnego szkoła kształtuje u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej. W rozwoju społecznym bardzo ważne jest kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji.

Kształcenie i wychowanie w liceum ogólnokształcącym i technikum sprzyja rozwijaniu postaw obywatelskich, patriotycznych i społecznych uczniów. Zadaniem szkoły jest wzmacnianie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i regionalnej, przywiązania do historii i tradycji narodowych, przygotowanie i zachęcanie do podejmowania działań na rzecz środowiska szkolnego i lokalnego, w tym do angażowania się w wolontariat. Szkoła dba o wychowanie młodzieży w duchu akceptacji i szacunku dla drugiego człowieka, kształtuje postawę szacunku dla środowiska przyrodniczego, motywuje do działań na rzecz ochrony środowiska oraz rozwija zainteresowanie ekologią.

Duże znaczenie dla rozwoju młodego człowieka oraz jego sukcesów w dorosłym życiu ma nabywanie kompetencji społecznych, takich jak: komunikacja i współpraca w grupie, w tym w środowiskach wirtualnych, udział w projektach zespołowych lub indywidualnych oraz organizacja i zarządzanie projektami.

Strategia uczenia się przez całe życie wymaga umiejętności podejmowania ważnych decyzji, poczynając od wyboru szkoły ponadpodstawowej, kierunku studiów lub konkretnej specjalizacji zawodowej, poprzez decyzje o wyborze miejsca pracy, sposobie podnoszenia oraz poszerzania swoich kwalifikacji, aż do ewentualnych decyzji o zmianie zawodu. I te umiejętności kształtowane będą w szkole ponadpodstawowej.

Przedmioty w liceum ogólnokształcącym i technikum mogą być nauczane w zakresie podstawowym lub w zakresie rozszerzonym:

- 1) tylko w zakresie podstawowym – przedmioty: muzyka, plastyka, podstawy przedsiębiorczości, wychowanie fizyczne, edukacja dla bezpieczeństwa, wychowanie do życia w rodzinie, etyka;
- 2) w zakresie podstawowym i w zakresie rozszerzonym: język polski, język obcy nowożytny,

matematyka, język mniejszości narodowej lub etnicznej oraz język regionalny – język kaszubski, historia, wiedza o społeczeństwie, geografia, biologia, chemia, filozofia, fizyka, informatyka;

- 3) tylko w zakresie rozszerzonym – przedmioty: historia muzyki, historia sztuki, język łaciński i kultura antyczna.

Szkoła ma stwarzać uczniom warunki do nabywania wiedzy i umiejętności potrzebnych do rozwiązywania problemów z wykorzystaniem metod i technik wywodzących się z informatyki, w tym logicznego i algorytmicznego myślenia, programowania, posługiwania się aplikacjami komputerowymi, wyszukiwania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, posługiwania się komputerem i podstawowymi urządzeniami cyfrowymi oraz stosowania tych umiejętności na zajęciach z różnych przedmiotów, m.in. do pracy nad tekstem, wykonywania obliczeń, przetwarzania informacji i jej prezentacji w różnych postaciach.

Każda sala lekcyjna powinna mieć dostęp do internetu, uczniowie i nauczyciele powinni mieć zapewniony dostęp do pracowni stacjonarnej lub mobilnej oraz możliwość korzystania z własnego sprzętu. Wszystkie pracownie powinny być wyposażone w monitor interaktywny (z wbudowanym komputerem i oprogramowaniem) lub zestaw: komputer, projektor i tablica interaktywna lub ekran.

Szkoła ma również przygotowywać uczniów do dokonywania świadomych i odpowiedzialnych wyborów w trakcie korzystania z zasobów dostępnych w internecie, krytycznej analizy informacji, bezpiecznego poruszania się w przestrzeni cyfrowej, w tym nawiązywania i utrzymywania opartych na wzajemnym szacunku relacji z innymi użytkownikami sieci.

Szkoła oraz poszczególni nauczyciele podejmują działania mające na celu zindywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia, stosownie do jego potrzeb i możliwości.

Uczniom z niepełnosprawnościami szkoła zapewnia optymalne warunki pracy. Wybór form indywidualizacji nauczania powinien wynikać z rozpoznania potencjału każdego ucznia. Zatem nauczyciel powinien tak dobierać zadania, aby z jednej strony nie przerastały one możliwości ucznia (uniemożliwiały osiągnięcie sukcesu), a z drugiej nie powodowały obniżenia motywacji do radzenia sobie z wyzwaniami.

Bardzo istotna jest edukacja zdrowotna, która prowadzona konsekwentnie i umiejętnie będzie przyczyniać się do poprawy kondycji zdrowotnej społeczeństwa oraz pomyślności ekonomicznej państwa.

Zastosowanie metody projektu, oprócz wspierania w nabywaniu opisanych wyżej kompetencji, pomaga również rozwijać u uczniów przedsiębiorczość i kreatywność oraz umożliwia stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych.

Opis wiadomości i umiejętności zdobytych przez ucznia w szkole ponadpodstawowej jest przedstawiany w języku efektów uczenia się, zgodnie z Polską Ramą Kwalifikacji¹.

Działalność edukacyjna szkoły określona jest przez:

- 1) szkolny zestaw programów nauczania;
- 2) program wychowawczo-profilaktyczny szkoły.

Szkolny zestaw programów nauczania oraz program wychowawczo-profilaktyczny szkoły tworzą spójną całość i muszą uwzględniać wszystkie wymagania opisane w podstawie programowej. Ich przygotowanie i realizacja są zadaniem zarówno całej szkoły, jak i każdego nauczyciela.

Obok zadań wychowawczych i profilaktycznych nauczyciele wykonują również działania opiekuńcze odpowiednio do istniejących potrzeb.

Działalność wychowawcza szkoły należy do podstawowych celów polityki oświatowej państwa. Wychowanie młodego pokolenia jest zadaniem rodziny i szkoły, która w swojej działalności musi uwzględniać wolę rodziców, ale także i państwa, do którego obowiązków należy stwarzanie właściwych warunków wychowania. Zadaniem szkoły jest ukierunkowanie procesu wychowawczego na wartości, które wyznaczają cele wychowania i kryteria jego oceny. Wychowanie ukierunkowane na wartości zakłada przede wszystkim podmiotowe traktowanie ucznia, a wartości skłaniają człowieka do podejmowania odpowiednich wyborów czy decyzji. W realizowanym procesie dydaktyczno-wychowawczym szkoła podejmuje działania związane z miejscami ważnymi dla pamięci narodowej, formami upamiętniania postaci i wydarzeń z przeszłości, najważniejszymi świętami narodowymi i symbolami państwowymi.

W czteroletnim liceum ogólnokształcącym i pięcioletnim technikum są realizowane następujące przedmioty:

- 1) język polski;
- 2) język obcy nowożytny;
- 3) filozofia;
- 4) język łaciński i kultura antyczna;
- 5) muzyka;
- 6) historia muzyki;
- 7) plastyka;

¹ Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. z 2017 r. poz. 986 i 1475).

- 8) historia sztuki;
- 9) historia;
- 10) wiedza o społeczeństwie;
- 11) geografia;
- 12) podstawy przedsiębiorczości;
- 13) biologia;
- 14) chemia;
- 15) fizyka;
- 16) matematyka;
- 17) informatyka;
- 18) wychowanie fizyczne;
- 19) edukacja dla bezpieczeństwa;
- 20) wychowanie do życia w rodzinie²⁾;
- 21) etyka;
- 22) język mniejszości narodowej lub etnicznej³⁾;
- 23) język regionalny – język kaszubski³⁾.

Plastyka

Przedmiot plastyka należy do grupy trzech przedmiotów (z filozofią i muzyką), które mogą być nauczane w klasie pierwszej liceum ogólnokształcącego i technikum w wymiarze 1 godziny tygodniowo. Jest on kontynuacją przedmiotu o tej samej nazwie, nauczanego na II etapie edukacyjnym. Jego zadaniem jest poszerzenie kompetencji uczniów w zakresie szeroko pojętych umiejętności plastycznych, zarówno teoretycznych, jak i praktycznych. Szczególnie istotne na tym etapie kształcenia są wybrane zagadnienia związane ze współczesnymi awangardami artystycznymi ze względu na ich aktualność w kształtowaniu świadomego odbiorcy sztuki. Rolą przedmiotu jest też rozwijanie wrażliwości estetycznej i umiejętności formułowania samodzielnych sądów, opinii i ocen w oparciu o własne kryteria artystyczne. Przedmiot uzupełnia zarówno kształcenie humanistyczne, jak i artystyczne. Wprowadzanie w obszar dziejów sztuki, jej teorii i praktyki, musi się odbywać poprzez kontakt z dziełami sztuki, twórcami oraz instytucjami zajmującymi się upowszechnianiem i promowaniem twórczości wizualnej. Plastyka jest także ważnym elementem wychowania: wprowadza w zagadnienia wiążące się z ochroną dóbr kultury i własności intelektualnej, uczy szacunku dla narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

² Sposób nauczania przedmiotu wychowanie do życia w rodzinie określają przepisy wydane na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. poz. 78, z 1995 r. poz. 334, z 1996 r. poz. 646, z 1997 r. poz. 943 i poz. 1040, z 1999 r. poz. 32 oraz z 2001 r. poz. 1792).

³ Przedmiot język mniejszości narodowej lub etnicznej oraz przedmiot język regionalny – język kaszubski jest realizowany w szkołach (oddziałach) z nauczaniem języka mniejszości narodowych lub etnicznych oraz języka regionalnego – języka kaszubskiego, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2017 r. poz. 2198, 2203 i 2361).

Podstawa programowa przedmiotu plastyka

III etap edukacyjny: 4-letnie liceum ogólnokształcące oraz 5-letnie technikum

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. Uczestniczenie w kulturze poprzez kontakt, analizę i interpretację dzieł sztuki; dostrzeganie kontekstów powstawania dzieła.
- II. Zapoznanie z wybranymi zagadnieniami dotyczącymi współczesnych awangard artystycznych i sztuki lokalnego środowiska; ekspresja twórcza podejmowana w oparciu o środki wyrazu charakterystyczne dla sztuki II poł. XX wieku.
- III. Wprowadzenie w obszar działań instytucji profesjonalnie zajmujących się upowszechnianiem kultury w zakresie sztuk plastycznych; ekspresja twórcza podejmowana w związku z organizacją wystaw.
- IV. Wprowadzenie w zakres sztuk o charakterze multimedialnym; ekspresja twórcza w oparciu o współczesne narzędzia komunikacji wizualnej.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

- I. Uczestniczenie w kulturze poprzez kontakt, analizę i interpretację dzieł sztuki; dostrzeganie kontekstów powstawania dzieła. Uczeń:
 - 1) zna terminy i pojęcia, właściwe dla analizy formy dzieła sztuk plastycznych;
 - 2) rozróżnia poszczególne dyscypliny sztuki, wskazuje formy wypowiedzi artystycznej, które wyykają się tradycyjnej klasyfikacji (w tym: akcjonizm, instalacja, sztuka mediów);
 - 3) rozumie, że sztuka powstaje w kontekście innych dziedzin kultury, a także historii, filozofii, religii;
 - 4) w oparciu o właściwą terminologię dokonuje opisu i analizy wybranych dzieł sztuki różnych dyscyplin;
 - 5) przybliża twórczość artystów różnych dziedzin sztuki, w szczególności plastycznych;
 - 6) interpretuje i odczytuje wybrane dzieła sztuki w kontekście epoki.
- II. Zapoznanie z wybranymi zagadnieniami dotyczącymi współczesnych awangard artystycznych i sztuki lokalnego środowiska; ekspresja twórcza podejmowana w oparciu o środki wyrazu, charakterystyczne dla sztuki II poł. XX wieku. Uczeń:
 - 1) wymienia zabytki i dzieła architektury najbliższej okolicy;

- 2) zna najwybitniejszych lokalnych twórców, ich obszar działań artystycznych (dyscypliny, gatunki, techniki artystyczne, które wykorzystują w swojej twórczości);
- 3) wymienia najistotniejsze kierunki współczesnych awangard artystycznych (abstrakcjonizm, pop-art, konceptualizm, neofiguracja, hiperrealizm, op-art, street-art, akcjonizm i sztuka mediów), łączy je z postaciami wybitnych twórców;
- 4) opisuje dzieła sztuki regionu, stosując terminy i pojęcia właściwe dla danego obiektu i stylu;
- 5) dokumentuje (fotografuje, filmuje lub tworzy prezentacje z wykorzystaniem nowoczesnych technologii) dzieła lub wydarzenia istotne dla kultury lokalnej;
- 6) charakteryzuje kierunki działań wybranych współczesnych awangard i ich twórców;
- 7) podejmuje działania twórcze w oparciu o środki wyrazu charakterystyczne dla wybranych form wypowiedzi sztuki II poł. XX wieku.

III. Wprowadzenie w obszar działań instytucji profesjonalnie zajmujących się upowszechnianiem kultury w zakresie sztuk plastycznych, ekspresja twórcza podejmowana w związku z organizacją wystaw. Uczeń:

- 1) wymienia i rozróżnia instytucje kultury zajmujące się profesjonalnym jej upowszechnianiem, w tym: muzea, galerie, teatry, ośrodki kultury i biblioteki;
- 2) rozróżnia zakres działania wymienionych instytucji oraz funkcje, jakie pełnią;
- 3) rozróżnia i definiuje terminy i pojęcia związane z obszarem działań instytucji upowszechniającej kulturę i sztukę, jak: wystawa (ekspozycja), wernisaż, finisaż, premiera, spektakl, scenografia;
- 4) formułuje samodzielne sądy (pisemne lub ustne) na temat zwiedzanych galerii, wystaw i wydarzeń artystycznych;
- 5) organizuje samodzielnie lub zespołowo wystawę rzeczywistą lub wirtualną prac plastycznych (np. fotografii), poprzedzoną promocją i reklamą (np. zaproszenie, ulotka, plakat) i np. organizacją wernisażu;
- 6) aktywnie uczestniczy w wystawach i akcjach organizowanych przez twórców.

IV. Wprowadzenie w zakres sztuk o charakterze multimedialnym, ekspresja twórcza w oparciu o współczesne narzędzia komunikacji wizualnej. Uczeń:

- 1) definiuje pojęcie multimedia jako media stanowiące połączenie różnych form przekazu informacji (tekstu, dźwięku, grafiki, animacji, video);
- 2) wymienia obszary, w których multimedia mają zastosowanie (sztuka, reklama, edukacja, rozrywka);
- 3) rozumie, że współczesna działalność twórcza pozwala na wykorzystanie różnorodnych technik i narzędzi medialnych;

- 4) z wykorzystaniem prostych narzędzi rejestrujących samodzielnie wykonuje kilkunastosekundowy film, prezentację lub cykl fotografii na zadany lub wybrany temat;
- 5) opisuje założenia, koncepcję realizacyjną oraz sposób wykonania swojej pracy;
- 6) krytycznie ocenia wykonane przez siebie i innych autorów filmy, prezentacje i fotografie.

Warunki i sposób realizacji

Zajęcia z plastyki mają zarówno aspekt kształcący, jak i poznawczy. Sztuka dociera do emocjonalnej sfery osobowości, dlatego wpływa znacząco na rozwój intelektu, wyobraźni i kreatywności.

Podstawa programowa zorganizowana jest wokół czterech głównych zagadnień, które w naturalny sposób się ze sobą wiążą:

- 1) sztuki współczesnej;
- 2) sztuki regionu;
- 3) wystawiennictwa (w tym umiejętność sporządzenia recenzji);
- 4) wykorzystywania nowych technologii w działaniach plastycznych.

Wszystkie problemy plastyczne powinny być powiązane ze wskazanymi zagadnieniami, a przede wszystkim ze sztuką środowiska, w którym uczeń funkcjonuje. Znajomość współczesnych form i sposobów wypowiedzi artystycznej pozwoli dorastającemu człowiekowi na świadome uczestniczenie w życiu kulturalnym. Jednocześnie sztuka nowoczesna, ze względu na swój interdyscyplinarny charakter, pozwala na umiejscowienie dokonań twórców w szerszym kontekście (zarówno w warstwie formalnej, jak i treściowej). Dzięki poznawaniu dzieł architektury i sztuki lokalnej, uczeń może docenić miejsce dziedzictwa narodowego regionalnego na tle zjawisk w kulturze polskiej i światowej, a także rozwijać wrażliwość estetyczną. Celem jego peregrynacji w poszukiwaniu lokalnych zabytków i twórców może być stworzenie cyklu fotografii, filmu lub prezentacji multimedialnej na temat wybranego twórcy lub kierunku w sztuce, z dbałością o czytelność przekazu i estetykę. Przy doborze zadań dla uczniów należy wziąć pod uwagę specyfikę szkoły i klasy, możliwości i preferencje uczniów, a także środowisko artystyczne i czynniki okolicznościowe (np. czasowe wystawy). Jako sztuka regionu mogą być rozumiane zarówno zabytki, jak i zbiory muzealne, galerie sztuki, działania współczesne na terenie miejscowości, powiatu, krainy geograficznej, a nawet województwa. Ważne jest, by omawiane dzieła pochodziły z różnych epok artystycznych i reprezentowały różne dziedziny twórczości (np. architekturę, rzeźbę, malarstwo, grafikę).

Lekcje szkolne można uzupełniać innymi formami zajęć, wśród których wymienić można:

- 1) lekcje muzealne;
- 2) wycieczki;
- 3) wykłady i prezentacje na temat sztuki w instytucjach zewnętrznych (np. muzea,

- galerie);
- 4) zwiedzanie wystaw;
- 5) spotkania z wybitnymi artystami.

Ucząc się organizacji wystaw, uczniowie mogą zaprojektować własną „wirtualną” wystawę (tzw. muzeum wyobraźni) z uzasadnieniem doboru eksponowanych dzieł lub wystawę autentyczną, do której będą mogli przygotować oprawę plastyczną (zaproszenie, plakat). Mogą także sporządzić recenzję obejrzanej wystawy sztuki uwzględniającą: cel ekspozycji, charakter eksponatów, opis wybranych prac i scenografii. Najlepiej, jeśli wystawę będą zwiedzać „na żywo”. Jeśli okaże się to niemożliwe, można posłużyć się zasobami internetu. Lekcje prowadzone w szkole cechować powinna różnorodność stosowanych metod. Wśród metod wprowadzających nowy materiał i praktykujących jego przyswajanie, ważne są metody aktywizujące. Nauczyciele mają obowiązek dostosowania wymagań do indywidualnych potrzeb, możliwości i predyspozycji uczniów. Dotyczy to zwłaszcza uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, których charakteryzuje szczególna wrażliwość artystyczna i zdolności twórcze. W przypadku takich uczniów wymagania edukacyjne poszerzać należy o inne, w tym tradycyjne, sposoby wypowiedzi artystycznej (rysunek, malarstwo). Uczniów przejawiających szczególne pasje artystyczne należy wspierać w rozwoju, zachęcając do udziału w różnego rodzaju konkursach.

W toku realizacji podstawy programowej uczniowie wykorzystują swoją wiedzę i umiejętności nabyte na poprzednich etapach edukacyjnych w zakresie innych przedmiotów.

Treści kształcenia integrują się z innymi przedmiotami, nauczany w szkołach w następujących kwestiach:

- 1) historia – zakres zagadnień dotyczących uwarunkowań historycznych i geograficznych dzieła sztuki;
- 2) język polski – zakres zagadnień dotyczących cech i stylistyki epok oraz kierunków, umiejętność formułowania wypowiedzi;
- 3) informatyka – zakres działań wiążący się z wykorzystaniem nowych technologii oraz korzystania z zasobów internetu.

Istotne znaczenie w rozwoju ma też wychowanie w poczuciu odpowiedzialności i szacunku dla prac własnych i cudzych, w tym dziedzictwa kulturowego. Zagadnienia dotyczące zgodnego z prawem publikowania prac (w tym prawa cytatu) wprowadzane były już na II etapie edukacyjnym. W liceum ogólnokształcącym i technikum należy zasady powtarzać. Nauczyciele powinni zwracać uwagę i uwrażliwiać uczniów na ochronę własności intelektualnej i nie dopuszczać do tworzenia plagiatów oraz publikowania m.in. w mediach, prac bez zgody twórcy oraz prac przedstawiających inne osoby bez ich zgody (ochrona wizerunku). Powinni też kształtować postawy właściwie rozumianej tolerancji dla twórczości innych osób, z uwzględnieniem poszanowania godności człowieka oraz postawy odpowiedzialności za treść i formę własnej twórczości plastycznej.

Dla realizacji programu ważna jest sala lekcyjna (pracownia) wyposażona w komputer z dostępem do internetu, monitor interaktywny lub ekran oraz rzutnik multimedialny do demonstracji i prezentacji oraz podstawowe narzędzia rejestracji cyfrowej (fotografia i film).

Komentarz do podstawy programowej przedmiotu plastyka

dr Beata Lewińska

Ogólne założenia zmian

Przedmiot plastyka może być nauczany w klasie pierwszej liceum i technikum w wymiarze 1 h tygodniowo, jeśli szkoła ma taką ofertę edukacyjną. Jest to przedmiot nowy, który zastępuje dotychczas realizowaną wiedzę o kulturze. Zarazem przedmiot ten jest kontynuacją przedmiotu nauczanego na I i II etapie edukacyjnym. Plastyka jest przede wszystkim przedmiotem praktycznym, ale także wprowadza w obszar dziejów sztuki, jej teorii i praktyki. Głównie to wyróżnia ją od przedmiotu wiedza o kulturze. Jednocześnie, ogranicza się do poznawania przede wszystkim języka sztuk plastycznych, ale ze świadomością szerszego kontekstu kulturowego. Plastyka jest ważnym elementem wychowania: uczy szacunku dla narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego oraz wprowadza zagadnienia wiążące się z ochroną dóbr kultury i własności intelektualnej. Podstawa programowa zorganizowana została wokół czterech zagadnień, które się ze sobą wiążą: sztuki współczesnej, sztuki regionu, wystawiennictwa oraz wykorzystywania nowych technologii w działaniach plastycznych.

Porównanie poprzedniej i nowej podstawy programowej wraz z komentarzem

Wiedza o kulturze stanowiła, zgodnie z intencją twórców podstawy programowej, zakończenie i zwieńczenie cyklu kształcenia artystycznego. Zatem zadaniem nauczyciela było porządkowanie i uzupełnianie wiedzy na temat dzieł, stylów i języków sztuk wizualnych i muzyki. Był to jednak przedmiot wyłącznie teoretyczny. Uczniowie liceum i technikum nie mieli zatem szansy na rozwój uzdolnień plastycznych i indywidualną ekspresję twórczą. W podstawie programowej wiedzy o kulturze sformułowane zostały trzy cele ogólne:

- I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
- II. Tworzenie wypowiedzi.
- III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Sposób sformułowania powyższych celów został ujednolicony dla wszystkich przedmiotów humanistycznych. Wymagania szczegółowe, sformułowane od strony kompetencji uczniów, podporządkowane zostały tym celom. Dotychczas obowiązująca podstawa programowa przedmiotu wiedza o kulturze nie uwzględniała treści kształcenia. Te ostatnie pozostawiono twórcom programów. Nowa podstawa programowa odchodzi od tego założenia.

W nowej podstawie programowej sprecyzowano cztery cele główne:

- I. Uczestniczenie w kulturze poprzez kontakt, analizę i interpretację dzieł sztuki; dostrzeganie kontekstów powstawania dzieła.
- II. Zapoznanie z wybranymi zagadnieniami dotyczącymi współczesnych awangard artystycznych i sztuki lokalnego środowiska; ekspresja twórcza podejmowana w oparciu o środki wyrazu, charakterystyczne dla sztuki II poł. XX wieku.
- III. Wprowadzenie w obszar działań instytucji profesjonalnie zajmujących się upowszechnianiem kultury w zakresie sztuk plastycznych ekspresja twórcza podejmowana w związku z organizacją wystaw.
- IV. Wprowadzenie w zakres sztuk o charakterze multimedialnym; ekspresja twórcza w oparciu o współczesne narzędzia komunikacji wizualnej.

Powyższe cele odnoszą się bezpośrednio do treści kształcenia, czyli wymagań szczegółowych, które zostały sformułowane w sposób precyzyjny, z podziałem na wiadomości i umiejętności uczniów. Zabieg ten ma zapobiegać wprowadzaniu przez programy kształcenia (i być może w przyszłości podręczniki) zbyt obszernych treści, lub odwrotnie – pomijanie w programach treści istotnych. Przede wszystkim jednak przedmiot plastyka ma charakter praktyczny. Wszelkiego rodzaju informacje teoretyczne, wprowadzające w obszar dziejów sztuki, a zwłaszcza sztuki współczesnej powiązane są z aktywnością twórczą. Dodatkowo najistotniejszą kwestią jest przygotowanie uczniów do obcowania z kulturą współczesną, dlatego dominują zagadnienia wiążące się ze współczesnymi wydarzeniami artystycznymi i językiem sztuki nowoczesnej.

Charakterystyka celów szczegółowych nowej podstawy programowej

- I. Uczestniczenie w kulturze poprzez kontakt, analizę i interpretację dzieł sztuki; dostrzeganie kontekstów powstawania dzieła.

W ramach realizacji tego celu uczeń poznaje dzieła sztuki, przypomina sobie pozyskane na wcześniejszych etapach kształcenia terminy i pojęcia, właściwe dla analizy formy dzieł sztuk plastycznych oraz doskonali umiejętności rozróżniania dyscyplin i gatunków dzieł sztuki. Od ucznia wymaga się, aby w opisach i analizach dzieł sztuki posługiwał się właściwą terminologią, ale także, aby postrzegał dzieła sztuki w kontekście innych dziedzin kultury, a także historii, filozofii i religii.

- II. Zapoznanie z wybranymi zagadnieniami dotyczącymi współczesnych awangard artystycznych i sztuki lokalnego środowiska; ekspresja twórcza podejmowana w oparciu o środki wyrazu, charakterystyczne dla sztuki II poł. XX wieku.

Z celem tym wiąże się przede wszystkim poznawanie sztuki regionu (zabytki, dzieła architektury, lokalni twórcy) ale także poznawanie najistotniejszych kierunków współczesnych awangard artystycznych (od II wojny światowej po sztukę najnowszą).

Ekspresja twórcza uczniów wiąże się nie tylko z umiejętnością opisywania i analizowania dzieł sztuki, które poznaje uczeń (a co jest rozwinięciem umiejętności pozyskanych na wcześniejszych etapach kształcenia), ale też z dokumentowaniem fotograficznym lub filmowym dzieł poznawanych na lekcjach. W ramach realizacji tego celu przewidziane są też działania twórcze w oparciu o środki wyrazu, charakterystyczne dla niektórych form wypowiedzi sztuki II poł. XX wieku.

- III. Wprowadzenie w obszar działań instytucji profesjonalnie zajmujących się upowszechnianiem kultury w zakresie sztuk plastycznych; ekspresja twórcza podejmowana w związku z organizacją wystaw.

W ramach realizacji tego celu uczeń pozyskuje wiedzę na temat instytucji kultury, zajmujących się upowszechnianiem sztuk wizualnych, uczy się rozróżniać ich funkcje i prawidłowo posługiwać się terminologią, związaną z obszarem działań tych instytucji. Od ucznia realizującego przedmiot wymaga się, aby potrafił samodzielnie lub zespołowo zorganizować wystawę, aktywnie uczestniczyć w wystawach i akcjach, ale także formułować samodzielne sądy na temat wydarzeń kulturalnych.

- IV. Wprowadzenie w zakres sztuk o charakterze multimedialnym; ekspresja twórcza w oparciu o współczesne narzędzia komunikacji wizualnej.

Rozumienie, że współczesna działalność twórcza pozwala na wykorzystywanie różnorodnych technik i narzędzi multimedialnych, jest istotne dla młodego człowieka, który przygotowuje się do świadomego uczestniczenia w życiu kulturalnym. Dlatego wymaga się od ucznia, aby definiował pojęcia multimedia i wymieniał obszary, w których mają one zastosowanie. Ze względu na fakt, że nie wszyscy uczniowie chętnie podejmują działania twórcze w oparciu o tradycyjne techniki i środki wyrazu artystycznego, zaproponowano uczniom ekspresję w oparciu o współczesne formy wypowiedzi (tworzenie filmów, prezentacji multimedialnych, a także fotografowanie). W zależności od możliwości bazowych szkoły – nauczyciel może wybrać formę zajęć praktycznych.

Uwagi odnoszące się do realizacji zajęć

Bardzo duże znaczenie w kształceniu w zakresie przedmiotu plastyka ma opis i analiza dzieła sztuki (obszar I celu kształcenia). W procesie jej dokonywania wykorzystywana jest i weryfikowana wiedza oraz umiejętności uczniów, pozyskanych na wcześniejszych etapach edukacyjnych. Opisy i analizy dzieł, z różnych dziedzin sztuki, powinny przebiegać według określonych kategorii (np. w architekturze: plan, układ przestrzenny, opis fasady i elewacji, wnętrza; w malarstwie: kompozycja, kolor, sposób ukazania iluzji przestrzeni, kształtowanie formy przez światło; w rzeźbie: bryła, kompozycja, faktura, relacje z otoczeniem). W przypadku sztuki figuralnej warto zwrócić uwagę także na tematykę i stopień oddania rzeczywistości lub deformacji.

Wnioski i rekomendacje dla nauczycieli

Zagadnienia wokół których zorganizowana jest podstawa programowa powinny być ze sobą powiązane, aby w toku jej realizacji, można było nawiązywać do wiedzy i umiejętności pozyskanych wcześniej. Dotyczy to również wcześniejszych etapów kształcenia (spiralny model nauczania). Dlatego nauczyciel, uczący plastyki w liceum i technikum, musi mieć świadomość treści podstawy programowej realizowanej w szkole podstawowej.

Problemy plastyczne powinny być powiązane z zagadnieniami teoretycznymi, aby ekspresja twórcza ucznia była jednocześnie okazją do poznania języka sztuki, właściwego dla danego stylu, kierunku, formy wypowiedzi artystycznej. W ten sposób zagadnienia teoretyczne będą zrozumiałe i łatwo przyswajalne.

Znajomość współczesnych form i sposobów wypowiedzi artystycznej przygotowuje do uczestnictwa w życiu kulturalnym. Jednocześnie pamiętać jednak należy, że sztuka nowoczesna ma charakter interdyscyplinarny. Wprawdzie przedmiot plastyka zastąpił dotychczas nauczaną wiedzę o kulturze, ale nauczyciele powinni mieć świadomość, że dzieło sztuki powstaje zawsze w szerokim kontekście kulturowym.

Cel, z którym wiąże się poznawanie dzieł architektury i sztuki lokalnej, jest bardzo istotny ze względu na potrzebę wychowania przyszłego odbiorcy kultury. Dlatego działania twórcze, jakimi są fotografowanie, filmowanie lub tworzenie prezentacji multimedialnej powiązane zostały z poznawaniem lokalnych twórców lub dzieł sztuki w środowisku, w którym uczeń funkcjonuje. Przy doborze zadań z tego zakres należy wziąć pod uwagę specyfikę szkoły i klasy, możliwości i preferencje uczniów, a także środowisko artystyczne i czynniki okolicznościowe (np. czasowe wystawy). Jako sztuka regionu mogą być rozumiane zarówno zabytki, jak i zbiory muzealne, galerie sztuki, działania współczesne na terenie miejscowości, powiatu, krainy geograficznej a nawet województwa.

Lekcje szkolne można uzupełniać innymi formami zajęć, wśród których wymienić można: lekcje muzealne, wycieczki, wykłady i prezentacje na temat sztuki w instytucjach zewnętrznych (np. muzea, galerie), zwiedzanie wystaw oraz spotkania z wybitnymi artystami.

Ucząc się organizacji wystaw uczniowie mogą zaprojektować własną „wirtualną” wystawę (tzw. muzeum wyobraźni) z uzasadnieniem doboru eksponowanych dzieł lub wystawę autentyczną, do której będą mogli przygotować oprawę plastyczną (zaproszenie, plakat). Mogą także sporządzić recenzję obejrzanej wystawy sztuki uwzględniającą: cel ekspozycji, charakter eksponatów, opis wybranych prac i scenografii.

Lekcje prowadzone w szkole cechować powinna różnorodność stosowanych metod. Nauczyciele mają obowiązek dostosowania wymagań do indywidualnych potrzeb, możliwości i predyspozycji uczniów. Dotyczy to zwłaszcza uczniów ze specjalnymi potrzebami

edukacyjnymi, których charakteryzuje szczególna wrażliwość artystyczna i zdolności twórcze. W przypadku takich uczniów wymagania edukacyjne poszerzać należy o inne, w tym tradycyjne sposoby wypowiedzi artystycznej (rysunek, malarstwo). Uczniów przejawiających szczególne pasje artystyczne należy wspierać w rozwoju, zachęcając do udziału w różnego rodzaju konkursach.

Niezbędne warunki bazowe do realizacji programu to sala lekcyjna (pracownia) wyposażona w komputer z dostępem do internetu, ekran oraz rzutnik multimedialny do demonstracji i prezentacji oraz podstawowe narzędzia rejestracji cyfrowej (fotografia i film).

